



Fecr Yayınları: 677

CERRÂHİLİK’TE DİNÎ MÛSİKÎ

Dr. Mustafa Asım AKKUŞ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
Prof.Dr. Mehmet TIRAŞCI

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Mayıs 2023

ISBN: 978-625-6436-24-4

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

CERRÂHÎLİK'TE DİNÎ MÛSİKÎ

Dr. Mustafa Asım AKKUŞ

Ankara 2023

Dr. Mustafa Asım AKKUŞ

1991’de Ankara-Altındağ’da doğdu. 2006-2007 tarihlerinde Anadolu İmam Hatip Lisesinde okulu temsilen ezan yarışmalarına katıldı. Ankara birincilikleri ve Türkiye dereceleri bulunmaktadır. 2008 Yılında Tefvik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesi’nden mezun oldu. Ardından Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde lisans eğitimine başladı. Lisans sürecinde Doç. Dr. Fatih Koca ile mûsikî eğitimine başladı. Ankara İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Mûsikîsi Korosunda solist olarak görev yaptı. 2010 yılında ney üfle-meye başladı. Hocası Doç. Dr. Fatih Koca’dan ney derslerine devam etti. 2010 yılının ikinci döneminde Kültür Bakanlığı Klasik Türk Müziği Gençlik Korosuna girdi ve Şef Şentürk Deveci’den nazariyat ve solfej dersleri almaya başladı. Aynı sene Trt Gençlik Korosuna da girdi.1 yıl burada solist olarak bulundu. Aynı yıl içerisinde sanat müziği dalında girdiği bir yarışmada 2.lik ödülü aldı.

2011 yılında Arapça eğitimi için bir yıl Suud-i Arabistan’ın başkenti Riyad’da Kral Suud Üniversitesi’nde bulundu.

2012-2013’de TRT Ahmet Hatipoğlu Tasavvuf Mûsikîsi korosunda korist olarak görev yaptı.

2014 yılında Diyanet İşleri Bakanlığı Amasya Büyükağa Medresesi’nde hafızlığını tamamladı.

2013-2015 yılları arası Diyanet TV’de Bad-ı Saba Programı’nda ses sanatçısı olarak görev yaptı. 2015-2017 yılları Diyanet TV İftarı Beklerken programında ses sanatçısı olarak görev yaptı.

Başta TRT olmak üzere birçok kanalda kandil özel programlarında ilahi sanatçısı olarak görev yaptı. TRT Müzik kanalında yapmış olduğu icra konserleri de mevcuttur. Diyanet İşleri Başkanlığı Tasavvuf Mûsikîsi Korosunda da konuk sanatçı olarak görev yapmıştır. Almanya, Danimarka, Belçika, Kosova, Romanya, Bulgaristan, İsviçre, Suriye, Suud-i Arabistan, Gürcistan, Ürdün başta olmak üzere birçok ülkede konserler verdi.

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde 2018’de “*Kani Karaca Hayatı, Eserleri ve Türk Din Mûsikîsi’ne katkıları*” adlı tezle yüksek lisansını ve 2021’de “*Cerrâhîlik’te Türk Din Mûsikîsi Geleneği ve Tekke Mûsikîsi’nin Kültürel Devamlılığı*” adlı teziyle de doktorasını tamamladı.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuarı Türk Din Mûsikîsi Anasanat Dalı’nda Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapan Akkuş, akademik çalışmaları ve mûsikî faaliyetlerine devam etmektedir.

Merhum Ömer Tuğrul İNANÇER'in anısına ithafen...

ÖN SÖZ

Cerrâhîlik, İstanbul Karagümrük'te Nûreddin Cerrâhî tarafından kurulmuş bir tarikat olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer İstanbul tekkelerinde olduğu gibi Cerrâhîlik'te de mûsikînin önemli bir yeri olduğu yapılan ibâdet ve ritüellerden gözlemlenmektedir. Mûsikîyi etkili şekilde kullanan tekkelerden birisi olma özelliği taşıyan Cerrâhîlik, birçok mûsikîşinas ve bestekâr yetiştirmiş ve tekke mûsikîsinin gelişimine katkıda bulunmuştur.

Giriş bölümü, dört ana bölüm ve ekler bölümünden meydana gelen bu çalışma da Cerrâhîliğin zikir, ibâdet ve ritüellerde yapmış oldukları uygulamalar ve Türk din mûsikîsi formları tespit edilmiştir. Bu ritüeller ve formlar, ses ve görsel kayıtlar aracılığıyla notaya alınmıştır.

Giriş bölümünde tekke ve tasavvuf kelimelerinin tanımı yapılmış, tasavvuf, edebiyat ve mûsikî ilişkisi üzerinde durulmuştur. Anadolu coğrafyasındaki tekkelerin bazılarından bahsedilerek Cerrâhîliğin kuruluşunun arka planına değinilmiştir.

Birinci bölümde Cerrâhîliğin kuruluşu başlığı altında tarihsel süreç ele alınmış, Nûreddin Cerrâhî'nin, halifelerinin ve diğer şeyhlerin hayatına yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde Cerrâhî tekkelerine değinilmiş, tarikatın adâb ve erkânı üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde ise Cerrâhîlik ve mûsikî konusu işlenmiş ve yapılmış bütün zikir, ritüel ve ibâdetler mûsikî açısından incelenmiştir. Bununla birlikte mûsikî icrâ heyetinin başındaki isim olan zâkirbaşlılarının isimleri tarihsel sıralama içerisinde tespit edilmiştir.

Üçüncü bölümde, tekke ve zâviyelerin kapatılmasından sonraki süreçte Cerrâhîlik geleneğini devam ettiren Türk Tasavvuf Mûsikîsini ve Folklorunu Araştırma ve Yaşatma Vakfı'nın faaliyetlerine yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise kültürel devamlılığın vurgulanması açısından Cumhuriyet döneminde yetişen, geçmişten günümüze kadar gelen bestekârların biyografilerine ve tablo hâlinde bestelerine yer verilmiştir. Ayrıca ek bölümünde bestekârların bestelemiş oldukları eserlerin bazılarının notası örneklendirilmiştir.

Bu çalışmamızda maddî ve mânevî desteğini esirgemeyen çok değerli hocam, Sayın Prof. Dr. Alim YILDIZ'a, çalışmanın her safhasında desteğini esirgemeyen, akademik birikiminden istifâde ettiğim çok değerli hocam Prof. Dr. Mehmet TIRAŞCI'ya, kendisinden birçok alanda istifâde ettiğim değerli hocam Doç. Dr. Yusuf YILDIRIM'a, çalışmanın içeriği ile ilgili desteklerini esirgeme-

yen Sayın Merhum Ömer Tuğrul İNANÇER ve Ahmet ÖZHAN'a, her aşamada her türlü bilgi ve belge paylaşımını esirgemeyen çok değerli Mustafa Hakan ALVAN, Cumhur Enes ERGÜR, Barış DEMİR ve Ömer ÇOLAKOĞLU beyefendilere, bu süreçte hep yanımda olan sevgili eşim Şeyma Zeynep AKKUŞ'a, çok değerli anne ve babama teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışma sürecinde âhirete irtihâl eden ve kendisinden istifâde ettiğim Merhum Ömer Tuğrul İNANÇER beyefendiye Allah'tan rahmet diliyorum.

Mustafa Asım AKKUŞ
Ankara 2023

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	5
KISALTMALAR-----	10
TABLO LİSTESİ-----	13
ŞEKİL LİSTESİ-----	13
GİRİŞ -----	17

BİRİNCİ BÖLÜM

CERRÂHİLİĞİN KURULUŞU VE TARİHSEL SÜRECİ-----	21
1.1. Cerrâhiliğin Kuruluşu-----	21
1.2. Cerrâhiliğin Hulefâsı ve Meşâyihî -----	22
1.2.1. Nureddin Cerrâhî'nin Hayatı -----	22
1.2.2. Nûreddin Cerrâhî'nin Hulefâsı -----	25
1.2.3. Cerrâhî Âsitânesi Meşâyihî -----	32
1.3. Cerrâhî Tekkeleri -----	38
1.4. Cerrâhîlik'te Âdab ve Erkân-----	41
1.4.1. Biât -----	41
1.4.2. Halvet -----	42
1.4.3. Cerrâhî Âsitânesi Hizmet-Nişînleri-----	45
1.4.4. Cihâz-ı Tarîk -----	46

İKİNCİ BÖLÜM

CERRÂHİLİK VE MÛSİKÎ -----	47
2.1. Cerrâhîlik'te Zikir Usûlleri -----	47
2.1.1. Kuûd Zikri-----	48
2.1.2. Kıyâm Zikri -----	78
2.1.3. Devrân Zikri -----	82
2.1.4. Dalga Tevhidi -----	86
2.1.5. Usûller (Sabah, Akşam, Yatsı)-----	87
2.2. Cerrâhîlik'te Mûsikîye Tarihsel Bakış-----	93
2.2.1. Zâkirbaşılar -----	93
2.2.2. Cerrâhî Bestekârlar -----	94
2.2.2.1. Eyyûbî Mehmet Efendi (ö.1850)-----	95
2.2.2.2. Eğrikapılı Şeyh Mehmet Efendi (ö.1919)-----	96

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**CUMHURİYET DÖNEMİ CERRÂHİLİĞİN KÜLTÜREL DEVAMLILIĞI 97**

3.1. Türk Tasavvuf Mûsikîsini ve Folklorunu Araştırma ve Yaşatma Vakfı -----	98
3.1.1. Mütevellî Heyet Başkanları-----	99
3.1.1.1. Muzaffêr Ozak (1916-1985)-----	99
3.1.1.2. Safer Dal (1926-1999)-----	105
3.1.1.3. Ömer Tuğrul İnançer (1946-2022) -----	109
3.1.1.4. Ahmet Özhan (1950-...)-----	110
3.2. Cumhuriyet Dönemi Cerrâhîlik Geleneği Merâsimleri -----	113
3.2.1. Cenâze ve Defin Merâsimi -----	113
3.2.2. Mübarek Gece ve Ay Merâsimleri -----	114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**CERRÂHİLİK GELENEĞİNE MENSUP CUMHURİYET DÖNEMİ****BESTEKÂRLARI ----- 127**

4.1. Vefât Eden Bestekârlar-----	127
4.1.1. Hüseyin Tolan (ö. 1976) -----	127
4.1.2. Nezih Tolan (ö. 1992) -----	129
4.1.3. Arif Hikmet Gököğlü (ö. 1995) -----	130
4.1.4. Kemal Tezergil (ö. 1996) -----	130
4.1.5. Selahattin Demirtaş (Salahî Dede)-(ö. 1997) -----	133
4.1.6. Zeki Altun (ö. 1999) -----	136
4.1.7. Aslan Hepgür (ö. 2001)-----	141
4.1.8. Şerif Dedeoğlu (ö. 2007) -----	144
4.1.9. Metin Alkanlı (ö. 2007) -----	145
4.1.10. İsmail Hakkı Özkan (ö. 2014) -----	147
4.1.11. Mustafa Kâmil Dürüst (ö. 2014) -----	148
4.1.12. Tosun Bekir Bayraktaroğlu (ö. 2018) -----	149
4.1.13. Abdullah Necdet Tanlak (ö. 2018) -----	150
4.1.14. Cüneyt Kosal (ö. 2018) -----	152
4.2. Yaşayan Bestekârlar -----	158
4.2.1. Abdi Coşkun (1942-...)-----	158
4.2.2. Sami Savni Özer (1950-...) -----	159
4.2.3. Ahmet Muhtar Gölge (1951-...)-----	160
4.2.4. Halil Çay (1955-...) -----	161
4.2.5. Kenan Sayacı (1955-...)-----	163
4.2.6. Orhan Bandak (1956-...) -----	164
4.2.7. Bahaiddin Bilginer (1959-...)-----	166
4.2.8. Nizamettin Yıldırım (1960-...)-----	167

4.2.9. Mehmet İhsan Özer (1961-...)	168
4.2.10. Hayati Günyeli (1962-...)	172
4.2.11. Mithat Arısoy (1963-...)	184
4.2.12. Ufuk İşbaşı (1964-...)	185
4.2.13. Oktay Özerden (1965-...)	186
4.2.14. Abdullah Uysal (1970-...)	187
4.2.15. Mustafa Hakan Alvan (1970-...)	192
4.2.16. Gökdemir İhsan (1972-...)	207
4.2.17. Sinan Doğan (1973-...)	208
4.2.18. Müjdat Turna (1960-...)	208
4.2.19. Cumhur Enes Ergür (1974-...)	209
4.2.20. Metin Çaçur (1974-...)	213
4.2.21. Barış Demir (1979-...)	214
4.2.22. Kemal Sağlam (1979-...)	217
4.2.23. Levent Kaya (1980-...)	218
4.2.24. Ömer Çolakoğlu (1981-...)	222
4.2.25. Şaban Keşkeş (1982-...)	223
4.2.26. İbrahim Suat Erbay (1988-...)	227
4.2.27. Yunus Uray (1989-...)	228
4.2.28. Ercan Eraslan (1990-...)	229
4.2.29. İbrahim Bandak (1990-...)	230
4.2.30. Emin Abdülkadir Çolakoğlu (1992-...)	231
4.2.31. Memduh Yasin Özyalvaç (1992-...)	232
4.2.32. Muhammed Enes Üstün (1993-...)	233
4.2.33. Mustafa Batuhan Bozkurt (1994-...)	234
4.2.34. Muhammed Muaz Ceyhan (1995-...)	235
SONUÇ	237
KAYNAKÇA	241
EKLER	245
FOTOĞRAFLAR	303

KISALTMALAR

A.B.D.	: Amerika Birleşik Devletleri
Bkz.	: Bakınız
Dr.	: Doktor
Doç.	: Doçent
Prof.	: Profesör
h.	: hicrî
Hz.	: Hazreti
İ.B.B.	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İ.S.A.M.	: İslâmî Araştırmalar Merkezi
İ.T.Ü.	: İstanbul Teknik Üniversitesi
m.	: milâdî
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
ö.	: ölümü
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDV	: Türk Diyanet Vakfı
T.M.D.K.	: Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuarı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Nûreddin Cerrâhî'nin Silsilesi -----	24
Tablo 2: Nûreddin Cerrâhî'nin Hulefâsı-----	25
Tablo 3: Cerrâhî Âsitânesi Meşâyihî -----	32
Tablo 4: Rumeli Cerrâhî Tekkeleri -----	39
Tablo 5: Anadolu Cerrâhî Tekkeleri -----	40
Tablo 6: İstanbul Cerrâhî Tekkeleri -----	40
Tablo 7: Ortadoğu Cerrâhî Tekkeleri -----	41
Tablo 8: Zakirbaşılar -----	93
Tablo 9: Muzaffer Ozak'ın Besteleri -----	102
Tablo 10: Safer Dal'ın Besteleri-----	108
Tablo 11: Ahmet Özhan'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	112
Tablo 12: Hüseyin Tolan'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	128
Tablo 13: Nezih Tolan'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	129
Tablo 14: Arif Hikmet Gököğlü'nun Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	130
Tablo 15: Kemal Tezergil'in Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	131
Tablo 16: Selahattin Demirtaş'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	134
Tablo 17: Zeki Altun'un Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	137
Tablo 18: Aslan Hepgür'ün Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	142
Tablo 19: Şerif Dedeoğlu'nun Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	144
Tablo 20: Metin Alkanlı'nın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	145
Tablo 21: İsmail Hakkı Özkan'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	147
Tablo 22: Mustafa Kâmil Dürüst'ün Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	149
Tablo 23: Tosun Bekir Bayraktaroğlu'nun Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	150
Tablo 24: Abdullah Necdet Tanlak'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	151
Tablo 25: Cüneyt Kosal'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	153
Tablo 26: Abdi Coşkun'un Türk Din Mûsikîsi Bestesi -----	158
Tablo 27: Sami Savni Özer'in Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	159
Tablo 28: Ahmet Muhtar Gölge'nin Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	161
Tablo 29: Halil Çay'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	162
Tablo 30: Kenan Sayacı'nın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	164
Tablo 31: Orhan Bandak'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	165
Tablo 32: Bahaidin Bilginer'in Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	166
Tablo 33: Nizamettin Yıldırım'ın Türk Din Mûsikîsi Bestesi-----	168
Tablo 34: Mehmet İhsan Özer'in Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	169
Tablo 35: Hayati Günyeli'nin Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	173
Tablo 36: Mithat Arısoy'un Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	185
Tablo 37: Ufuk İşbaşar'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	186

Tablo 38: Oktay Özerden'in Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	187
Tablo 39: Abdullah Uysal'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	188
Tablo 40: Mustafa Hakan Alvan'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	193
Tablo 41: Gökdemir İhsan'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	207
Tablo 42: Sinan Doğan'ın Türk Din Mûsikîsi Bestesi -----	208
Tablo 43: Müjdat Turna'nın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	209
Tablo 44: Cumhur Enes Ergür'ün Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	210
Tablo 45: Metin Çaçur'un Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	214
Tablo 46: Barış Demir'in Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	215
Tablo 47: Kemal Sağlam'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	218
Tablo 48: Levent Kaya'nın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	219
Tablo 49: Ömer Çolakoğlu'nun Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	222
Tablo 50: Şaban Keşkeş'in Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	223
Tablo 51: İbrahim Suat Erbay'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	228
Tablo 52: Yunus Uray'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	229
Tablo 53: Ercan Eraslan'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	229
Tablo 54: İbrahim Bandak'ın Türk Din Mûsikîsi Eserleri-----	230
Tablo 55: Emin Abdülkadir Çolakoğlu'nun Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	232
Tablo 56: Memduh Yasin Özyalvaç'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	232
Tablo 57: Muhammed Enes Üstün'ün Türk Din Mûsikîsi Besteleri -----	234
Tablo 58: Mustafa Batuhan Bozkurt'un Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	234
Tablo 59: Muhammed Muaz Ceyhan'ın Türk Din Mûsikîsi Besteleri-----	235

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Kürdî Salavât-----	49
Şekil 2: Uşşak Salât-ı Kemâliye -----	50
Şekil 3: Kürdî Salât-ı Kutbiyye -----	51
Şekil 4: Rast Tevhîd -----	52
Şekil 5: Uşşak Tevhîd -----	53
Şekil 6: Uşşak Tevhîd -----	54
Şekil 7: Sabâ Tevhîd -----	55
Şekil 8: Sûznâk Cihangir Tevhidi -----	56
Şekil 9: Hûzzam Tevhîd -----	57
Şekil 10: Perde Kaldırma -----	76
Şekil 11: Acemaşîran Durak-----	77
Şekil 12: Hüseyinî Usûl İlâhisi (7'li Hece Ölçülü Sabit Beste)-----	79
Şekil 13: Hüseyinî Usûl İlâhisi (8'li Hece Ölçülü Sabit Beste)-----	80
Şekil 14: Hüseyinî Usûl İlâhisi (11'li Hece Ölçülü Sabit Beste)-----	81
Şekil 15: Segâh Tevhid ve Salavât -----	84
Şekil 16: Vird-i Sağîr-i Mesâiyye -----	92
Şekil 17: Nevâ İlâhi-----	95
Şekil 18: Rast Şuğul -----	96
Şekil 19: Evc İlâhi-----	105
Şekil 20: Hüseyinî İlâhi-----	109
Şekil 21: Cenaze Tevhîdi -----	114
Şekil 22: Kâmet -----	118
Şekil 23: İki Rekât Farz Namazı Örneği -----	119
Şekil 24: Rast Salavât-----	120
Şekil 25: Uşşak Salavât-----	120
Şekil 26: Saba Salavât-----	120
Şekil 27: Evc Salavât-----	121
Şekil 28: Acemaşîran Salavât-----	121
Şekil 29: Segâh Tesbihât-----	122